

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Punct. IV. Quid cuique Consuetudinum generi conveniat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

II. Dicitur ab eodem pro Lege suscipi, cum Lex deficit. *ibid.*

III. Item annumerat inter Legis conditiones, quod fit juxta Patrie Consuetudinem, Quod partim provenit, ex eo quod Consuetudo pro Lege habeatur. C. 2. DIST. IV.

IV. Conferitur infinitis in Locis cum aliis Juris Partibus, diciturque servanda ut Lex. C. 5. 6. 7. DIST. XI.

V. Docet JUSTINIANUS diuturnos Mores, qui idem sunt ac longa Consuetudo, vim Legis habere. C. 6. DIST. XII.

VI. Revocari jubet Idem, quod fit contra longam Consuetudinem. C. 7. d.

VII. CAROLUS MAGNUS ita agnoscit, Consuetudinem esse Juris Partem, ut Populos sibi subditos distinguat in eos, qui Lege, & eos, qui Consuetudine reguntur. C. 37. CAUS XI. QUAST. I.

VIII. Quod à Generali Ecclesie Consuetudine est alienum vitandum est. C. 11. 12. DIST. XII.

§. II.

Quare Consuetudo sit Pars Juris?

REGULA.

Non alia habentur in Canone circa hunc §. quam ista.

I. Si Consuetudini suffragetur veritas, nil firmius retineri oportet, quia nil melius servatur. C. 7. DIST. VIII. §. Hoc.

II. Consuetudinis Ususque longævi non vilis est autoritas. C. 4. DIST. XI. C. 9. *De Consuetud.*

III. Si Consuetudines nihili æstimamus, hinc multum detrimenti Religio feret. C. 5. *Ead. DIST.*

Consuetudo pertinet quoque ad Jus, prout est Juris interpretatio, est enim optima Legum Interpretes. C. 9. *de Sepult.* C. 8. *de Consuet.* eaque interpretatio præfertur ei, quæ ex verborum propria significatione petitur. FAGNAN. in C. 12. *de Judic.* n. 87.

§. III

A quo tempore Consuetudo est Pars Juris?

REGULA.

Consuetudo est Juris Humani Pars antiquior. §. I. *Verò Consuet.* paulò antè initium. DIST. VII.

RATIO *Gratiani*, ex quo REGULA desumitur, hæc est; A quo Homines simul habitare cœperunt, quod accidit statim ac Civitas à Cain ædificata est, Consuetudine regi etiam cœperunt, Leges autem ab iis longè posterius conditæ sunt.

PUNCTUM SECUNDUM.

De Consuetudinis Naturâ.

Secundi Puncti duplex est sensus, nimirum. 1. Quid significet hæc vox, *Consuetudo*, & 2. Quid sit Res hæc voce significata; ideòque in duos §. dividetur.

§. I.

Quid significet hæc Vox, Consuetudo?

REGULA.

Nil aliud in Canone circa hunc §. quam istud, legitur.

Vocatur Consuetudo Quod in Communi est usu. C. 6. DIST. I.

§. II.

Quid sit Res Nomine Consuetudinis significata

REGULA.

Hoc unum docet Canon circa hunc §. Consuetudo est Jus quoddam moribus institutum, quod pro Lege suscipitur, cum deficit Lex. C. 5. DIST. I.

PUNCTUM TERTIUM.

De Consuetudinis Divisionibus.

§. I.

Quotuplex sit Consuetudinum Divisio?

REGULA.

Quadruplex tantum ex Canone infertur Consuetudinum Divisio.

I. Consuetudo est scripta, vel non scripta. C. 5. DIST. I.

II. Consuetudo est ex se bona, vel mala. C. 6. DIST. IV. C. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

III. Consuetudo est ex se nec bona, nec mala. C. 11. DIST. XII.

IV. Consuetudo est vel Generalis, vel Particularis. C. 12. 13. DIST. XII.

Præmittitur Quinta Divisio Consuetudinis, in illam, quæ est contra Jus, & illam, quæ est præter Jus, quia de illâ non fit expressa Mentio in Canone: Posterior est ea, quæ versatur circa Res nullâ Lege præceptas, nec veritas: illius meminit GONZALEZ in C. 1. *de Consuet.* n. 11. necnon discriminis inter utramque, quod caret fundamento in Jure.

Idem sit de Divisione in Consuetudinem, quæ excedit memoriam Hominum, & eam, quæ non excedit, quia hæc Circumstantia est merum accidens, quod cuique præfatarum specierum Consuetudinis convenit, cum nulla sit, quæ immemorialis esse non possit, ideòque notasse sufficet, quòd ea, quæ huic peculiaris sunt, colligit FAGNANUS variis locis, sed præcipue in Cap. 1. *de Consuetudine à n. 49. usque ad finem C. 4. ibid. n. 33. & 36. C. 4. de Relig. Dom. n. 34. C. 14. & 27. de Jure Patr. nempe, eam habere vim Tituli, seu Privilegii, nisi sit ex illis, quæ à Jure expressè reprobantur, vel Personæ sint incapaces Rei, de quâ agitur: hinc Canones Derogantes Consuetudini addunt quandòque hæc verba, etiam immemoriali.*

PUNCTUM QUARTUM.

Quid cuique Consuetudinum generi conveniat.

Puncti IV. tot sunt Partes, quot Consuetudinum genera.

§. I.

De Primâ Consuetudinum Divisione.

SECTIO I.

REGULA.

Nil aliud docet Canon circa Primam Consuetudinis Divisionem, quam istud.

Non differt, an Consuetudo Scripturâ, an Ratione consistat; undè GRATIANUS meritò infert, Consuetudinem aliam esse scriptam, aliam non scriptam, sed non rectè judicat, scriptam idem esse ac Constitutionem, cum ista expressè fiat, ab Habente potestatem condendi Legem, Consuetudo verò à Subditis statuat.

statuatur, non dissentiente Legislatore: Cum præterea Constitutionis certa sit vulgò origo; Consuetudinis sæpius incerta: Constitutio uno momento fiat; Consuetudo longo Temporis spatio egeat, ut stabilietur.

Nota obiter circa hanc Divisionem 1. eam esse merè accidentalem, utiq̃ petitam tantum ex modo, quo Consuetudo ad Posterios transmittitur, qui est accidens.

2. Constitutionem, quæ jamdiu servatur, dici posse Consuetudinem eo sensu, quòd in Communi sit Usus; sed Consuetudinis nomine propriè intelligi Jus Moribus introductum, eodemque modo perseverans.

§. II.

De Priore Secunda Consuetudinum Divisionis Parte.

REGULA.

Quæ docet Canon circa Bonam Consuetudinem, ad ista reducuntur. 1. Quid sit? 2. Quid faciendum circa Bonas Consuetudines? 3. Quæ Seculares vel Ecclesiasticæ Consuetudines inter Bonas ponendæ sint.

SECTIO I.

Quid ex Canone sit Bona Consuetudo.

REGULA.

Nil aliud docet circa hanc Sectionem Canon, quàm ista.

I. Consuetudo Bona est illa, quæ Ratione constat, Religioni convenit, Disciplina congruit, Salutique proficit. C. 5. DIST. I.

II. Bona Consuetudo est illa, quæ Juri Naturali & Divino conformis est, quæ cum Fide ac cum Veritate manifestatâ concordat. C. 8. DIST. XII.

Nota obiter, Definitiones vel Descriptiones malæ Consuetudinis, de quibus postea, posse in contrario sensu applicari bonæ Consuetudini, sicut Definitiones istius possunt in eodem sensu malæ Consuetudini pariter accommodari.

III. Est illa, quæ est rationabilis, & legitime præscripta; id est per Tempus ad legitimam præscriptionem necessarium inducta: Tempus autem, illud est 10. annorum secundum Leges, & 40. secundum Canones. C. 11. De Caus. C. 3. De Cau. Poss. PANORMITANUS C. 11. De Consuet.

SECTIO II.

Quid faciendum circa Bonas Consuetudines.

REGULA.

Non alia circa hanc Sectionem in Canone habentur, quàm ista.

I. Ur bonæ Leges diligenter, studiosè & illibatè, servandæ sunt. C. 5. 6. 7. 8. DIST. XI. Et tota ferè, DIST. XII.

II. Cum diversæ sunt, quæ magis Rationabiles, præferendæ sunt. C. 6. de Conf.

III. Juxtâ illas judicandum. C. 3. De eo, qui mittitur &c.

IV. In Parochiis vel Episcopatibus noviter erectis servandæ sunt Consuetudines Vicinarum Ecclesiarum quoad jura Parochiis vel Episcopis solvenda. C. 22. de Consib.

V. Generalis Ecclesiæ Consuetudo in celebrandis Divinis Mysteriis servanda est. C. 13. de Celeb. Miss.

VI. In Celebrandis Festis & observandis Jejuniiis,

Locorum Consuetudines sunt sequendæ. C. 2. de Observ. Jejun.

VII. Ecclesia Suffraganea servare debet quod Beati Petri Sedem vel suam Metropolitim servare viderit & docere. C. 5. De Sponsâ duorum

SECTIO III.

Quæ bona Consuetudinis exempla in Canone legantur.

REGULA.

Non alia hujusmodi exempla in Canone leguntur, quàm ista.

I. Quòd Fideles Crucis signaculo se insigniant. C. 5. DIST. XI.

II. Quòd Panis & Calix eo, quo fit, modo consecrentur. *ibid.*

III. Versus Orientem adoretur. *ibid.*

IV. Quòd Baptismatis Fons oleo benedicatur. *ibid.*

V. Baptisandi ungantur. *ibid.*

VI. Quòd verbis Satanæ & Angelis ejus abrenuntient. *ibid.*

VII. Quòd inferior Judicis Officialis aliquid non immoderatum à Partibus accipiat. C. 15. CAUS. XIV. QUÆST. V.

VIII. Quòd die Dominicâ & diebus Pentecostes stantes oremus. C. 10. De Conf. DIST. III.

IX. Quòd die Dominicâ non jejunetur. C. 14. 15. Ead. DIST.

X. Si Ecclesiæ, Res vel Privilegia acquirat Consuetudo. C. 8. CAUS. XVI. QUÆST. III.

XI. Quòd multò plus vini, quàm aquæ, in Calice ponatur. C. 1. De Celeb. Miss.

XII. Quòd, dum evenit Nativitas Domini die Veneris, eo die Carnes comedantur. C. 3. de Observ. Jejun.

XIII. Quòd Domini Passio, Resurrectio, in Cælum Ascensio, Adventus Spiritus Sancti anniversariâ Solemnitate ubique celebrentur. C. 11. DIST. XII.

XIV. Quòd Abbas ex alterius Monasterii gremio assumatur, id postulante Monasterio, cujus sit Abbas, necessitate vel utilitate. C. 8. de Consuet.

§. III.

De altero Secunda Divisionis Membro, sive, Quæ notanda in Canone circa Consuetudinem malam.

REGULA.

Non alia notanda, quàm ista. 1. Quid sit mala Consuetudo, 2. Quæ exempla malæ Consuetudinis, 3. Quid faciendum circa malam Consuetudinem.

SECTIO I.

Quid sit mala Consuetudo.

REGULA.

Consuetudo, cui unum ex sequentibus competit, juxtâ Canonem mala est.

I. Si Rationi adversetur. C. 6. DIST. IV. C. 1. DIST. XI. C. 3. de Consuet.

II. Si Veritati manifestatæ sit contraria. C. 4. 5. 6. 7. 8. &c. DIST. IX. C. 8. de Sent. & Re jud.

III. Si Jus Naturale vel Divinum lædat. C. 2. DIST. VIII. C. 13. CAUS. XXXII. QUÆST. VII.

IV. Si Fidei officiat. C. 6. 7. 8. 9. DIST. XI.

V. Si vitio faveat. C. 1. DIST. XLIV.

VI. Si Sacris Canonibus sit inimica. C. 3. 7. de Consuet.

VII. Si Legibus Humanis opponatur. C. 1. 4. DIST. XI. C. 5. de Juram. Calumn.

VIII. Si Multorum Saluti nocere possit. C. 89. de Panit. DIST. I.

IX. Si

IX. Si in damnum publicum vergat. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI.

X. Si irreligiosa sit, id est, Dei vel Sanctorum Cultui contraria. C. 2. de Conf. DIST. III.

XI. Si æquitati adversetur. C. 10. de Consuet.

XII. Si sit contrà Ecclesiæ Libertatem. C. 49. de Sent. Excom. C. 1. de Consuet. quo damnatur Consuetudo gravamen Ecclesiæ inferens sine justâ causâ, quam restrictionem GONZALEZ in istud probat per Cap. 3. de Censib.

Nota omnia, quorum quolibet mala sit Consuetudo, reduci ad Jus Naturale vel Divinum læsa; nam quod vitio favet, quod rationi adversatur, quod Juri Naturali opponitur, quod Canonibus vel Legibus inimicum, Jus Naturale & Divinum offendit, quæ præcipiunt, ut Legislatori obediantur, sive Seculari sive Ecclesiastico; unde, quandiu iste reclamatur, quæ contra Canones vel Leges fiunt, involvunt inobedientiam à Naturali & Divino Jure prohibitam. Quod Fidem vel Veritatem manifestatam lædit, Jus Divinum itidem lædit, præcipiens, ut utrique Mens Humana se subjiciat; Læsiõ boni publici à Jure Naturali & Divino prohibetur; Quidquid Salutis vel Sacro Cultui nocet, Juris Divini infractionem involvit.

Nota etiã, quod eæ Consuetudines, quæ malæ non sunt, nisi quia Juri Positivo nondum abrogato adversantur, bonæ efficiantur, si Jus revocetur, vel si contrà illud legitime præscribatur.

SECTIO II.

Quæ in Canone malæ Consuetudinis exempla, sive quæ pravæ Consuetudines in eo expressè improventur.

REGULA.

Non alias pravæ expressè improbat Canon Consuetudines, quàm istas.

I. QUÆ Fideles immoderato Carnium esu ad Sacri Quadragesimalis Temporis observationem se disponunt. C. 6. DIST. IV.

II. QUÆ commessationes & ebrietates in honorem Martyrum, tam diebus quibus solemniter coluntur, quàm aliis, celebrantur. C. 1. DIST. XLIV.

III. QUÆ aliquid exigitur pro Rebus Spiritualibus, sive prius, sive post illarum collationem. C. 15. CAUS. I. QUÆST. III.

IV. QUÆ pro Sepulturâ pecunia exigitur, idque ne venalis Ecclesia dicatur: nevé Pastores de Humanis Mortibus gratulari videantur. C. 12. CAUS. XII. QUÆST. II. C. 13. de Sepult.

V. QUÆ Parochiæ cuique Ecclesiæ deputatæ convelluntur. C. 5. CAUS. XVI. QUÆST. LXIII.

VI. QUÆ Rectores Ecclesiarum prædiis, quæ ad se pertinere putabant, More Fiscali titulos imprimebant, ac proinde suâ autoritate usurpabant, quod per Judicem reposcere debebant. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI.

VII. QUÆ publicè fiebat Confessio peccatorum. C. 89. de Penitentia. DIST. I.

VIII. QUÆ Diebus Festivis Populi saltationibus turpiter invigilant, Cantica canunt mala, ac Religiosis Officiis perstrepunt. C. 2. de Consecr. DIST. III.

IX. QUÆ in Venerèa re usus naturalis invertitur. C. 13. CAUS. XXXII. QUÆST. VII.

X. QUÆ Ecclesiæ gravamen non modicum inducit. C. de Consuet. C. 14. de Elect. C. 13. de Majorit. si sine justa causâ fiat, ut in n. 12. Sect. 1.

Nota obiter, Bullam URBANI VIII. quæ Ecclesiam in suis Immunitatibus restituens, abolet omnes Consuetudines Ecclesiæ nocivas, in Galliâ non recipi: de hac FAGNANUS fusc. in C. 1. de Consuet. à n. 49. ad finem usque.

XI. QUÆ Populi Dictum in Causis Ecclesiasticis pro Sententiâ tenetur. C. 3. de Consuet. GONZALEZ in illud citat plures alios Textus idem docentes.

XII. QUÆ Sententiâ à non suo Judice fertur. *ibid.*

XIII. QUÆ Rei Sacræ collatio fit ab eo, qui caret Ordine, cui reservatur. Cap. 4. de Consuet.

XIV. QUÆ, durante Interdicto, altâ voce & pulsatis Campanis Divina celebrantur Officia in Locis Interdicto subjectis. C. 5. eodem Tit. Quod restringendum ad Interdictum justè latum, & ad Consuetudinem præsumpto Privilegio non innixam.

XV. QUÆ dirumpit Ecclesiæ Disciplinæ nervum. *ibid.* in integrâ.

XVI. QUÆ Vir, qui vitio suo dissipavit Bona sua, potest pro libitu Bona Uxoris alienare. C. 10. de Consuet. Quod iniquum maximè, cum hinc fieret Uxor indotata, contrà vetitum Rationis Naturalis.

XVII. QUÆ Uxor, etsi adultera, medietatem Bonorum à Viro acquiritorum exigere potest. *ibid.* Repugnat Bonis Moribus.

XVIII. QUÆ Electionis libertas tollitur. C. 14. de Elect.

XIX. QUÆ Sacri Ordines extrâ Quatuor Tempora conferuntur. C. 2. 9. 11. de Temp. Ord.

XX. QUÆ non Professi Beneficia Regularia acquirunt & possident. C. 27. de Elect.

XXI. QUÆ Naufragorum Bona, navigiaque rapiuntur, nisi Piratæ vel Hostes sint. C. 4. de Consuet. in 5. Collect.

XXII. QUÆ Suffraganei Metropolitanò suo graviora jurant, quàm alii suis. C. 13. De Maj. & Obed. si nullus subsit exceptionis locus. C. 9. de Offic. Ord.

XXIII. QUÆ Clericorum Causæ non juxtâ Canones, sed juxtâ Laicorum Consuetudines judicantur. (Hic Canon non servatur in Galliâ, ubi plurimæ Clericorum Causæ juxtâ Leges Regias judicantur.) C. 9. de For. Compet. in integrâ.

XXIV. QUÆ, ultrâ probationem plenam, exigitur Juramentum. C. 9. de Probationibus.

XXV. QUÆ Reis crimine convictis vel facilè convincendis, licet se probare infontes, purgando se per Testes fide indignos. C. 12. De Probat. in integrâ. Idem dic de quavis Consuetudine, quæ Purgationes Vulgares approbantur. *Toto Tit. de Purgat. Vulgar.*

XXVI. QUÆ, post admissos Testes Matrimonii nullitatem probantes, non recipiuntur Testes contrarii. C. 2. de Testib. & Att.

XXVII. QUÆ Parochis non datur Congrua Portio ab iis, qui Decimas, aliosque Parochiæ proventus percipiunt. C. 10. de Præb.

XXVIII. QUÆ Clerici Beneficia recipiunt, sine consensu Episcopi vel Officialium illius; Restringendus Canon ad Beneficia, quæ ab aliis pleno Jure non conferuntur. C. 3. de Instit.

XXIX. QUÆ Archidiaconi Animarum curam committunt sine Episcopi autoritate. C. 3. de Instit. in 1. Col.

XXX. QUÆ, intrâ Gradus prohibitos, Matrimonium contrahitur. C. 5. de Consang.

XXXI. QUÆ Ecclesia reconciliatur per Presbyteros ab Episcopis commissos. (Nunc probatur hujusmodi Consuetudo.) C. 9. de Conf. Eccl.

XXXII. QUÆ non licet celebrare in Majori Altari, nisi oriundo ex Stirpe Militari. C. 3. de Celebratione. in 5. Coll.

XXXIII. QUÆ Judex Laicus in Ecclesiarum domibus placita teneat, de Rebus Secularibus judicet, hospitium sibi vindicet. C. 1. de Immun. Eccles.

XXXIV. QUÆ pro concedendâ docendi licentiâ pecunia exigatur. C. 1. 3. de Magistr.

XXXV. QUÆ absque mortali peccato servari nequit. C. ult. de Prescript.

XXXVI. QUÆ Judices Ecclesiastici aliquid exigunt à Partibus præter expensas victualium, conveniuntque de Decimâ litis, aliave parte, solvendâ. C. 10. de Vit. & Hon. Cler.

XXXVII. QUÆ Ludi Theatrales in Ecclesiâ & per Clericos fiunt. C. 12. de Vit. & Hon. &c.

XXXVIII.

XXXVIII. Quâ ad quarundam Ecclesiarum Beneficia soli Nobiles recipiuntur. (legitima habetur nunc ista Consuetudo.) C. 37. de *Præb.*

XXXIX. Quâ de radice Ambitionis processit, & in Cupiditate fundatur; qualis est, qua duo Beneficia incompatibilia simul possidentur absque legitima dispensatione. C. 1. de *Conf. in VI.*

XL. Quâ ab Officiali ad Episcopum appellatur. C. 2. *Eod. Tit. & loco.*

XLI. Quâ in cessatione à Divinis Sanctorum Imagines in terram sternebantur & inter spinas ponebantur. Extendendus Canon ad alios casus, in quibus idem simile quid fieret. C. 2. de *Offic. Ord. in VI. §. si autem.*

XLII. Quâ non recipiuntur Legati Sedis Apostolicæ non petiti, & de consensu non missi. C. 1. de *Consuet.* EXTRA VAG. COMM. in quâ JOANNES XXII. nedum illam damnat, sed etiam illam Sequentes excommunicat ipso facto, derogatque quibuscumque Indultis à Sede Apostolicâ in contrarium concessis. Non recipitur in Galliâ, idque merito, ut ostenditur, dum de Legatis.

XLIII. Quâ Probationum facultatem angustat. C. 1. de *Offi. Ord. Extrav. Commun.*

XLIV. Quâ pro Spiritualibus Homagium facere Quis compellitur. Restringenda Regula ad res merè Spirituales, alioquin non servatur. C. *Ult. de Reg. Jur.*

XLV. Quâ, cum Electio alicujus Prælati fieri debet, Conventus, ad quem pertinet, duas Personas nominat latenter Patriarchæ vel Principi exprimentas, ut alteram eligant vel electionem cassent irritentque. C. 14. de *Elect.*

XLVI. Quâ Abbas exemptus, sine licentia Papæ, cui immediate subest, transferatur ad aliam Abbatiam. C. 7. de *Conf. Autoritati Superioris* adversatur.

XLVII. Quâ Laici cum Canonicis Episcopum eligunt. C. 56. de *Elect.*

XLVIII. Quâ Presbyteri usurpant, quæ sunt Ordinis Episcopalis. C. 4. de *Consuet.* Quod maximâ eget expositione ad *Tractatum de Sacram. Ordinis* remittendâ.

SECTIO III.

Quid juxta Canonem faciendum circa malam Consuetudinem.

REGULA.

Hæc faciendâ circa malam Consuetudinem ex Canone inferuntur.

I. SI ita inolevit, ut averti ab illâ Homines non possint, suo genio relinquendi sunt, ne forte Pejores existant, si à tali Consuetudine prohibeantur. C. 6. DIST. IV.

II. Ut perniciofa corruptela nedum vitanda, sed citius & radicis evellenda, ne ab Impiis in Jus Privilegiorum assumatur, ac sic variæ Præsumptiones celerimè non compressæ pro Legibus haberi, & Privilegiorum more celebrari incipiant. C. 3. DIST. VIII. C. 11. de *Excessib. Prælat.*

III. Quantumvis vetusta Rationi & Veritati semper postponenda est. C. 4. 5. 6. 7. 8. 9. DIST. VIII.

IV. Consuetudines onerosæ, quæ nec autoritatibus Scripturarum, nec Episcoporum Conciliis ac Statutis, nec Consuetudine Generali roboratæ sunt, quarum vix inveniri potest ratio, quâ introductæ sunt, quando facultas se obtulerit, rescandæ sunt. C. 12. DIST. XII.

V. Mitiùs agendum in pravis Consuetudinibus extirpandis, cum apud Multos receptæ sunt, ideòque non imperiosè, sed benignè sunt amovendæ. C. 1. DIST. XLIV.

VI. Non sunt negligenter omittendæ, quæ malè usurpantur, ne excelsus via aliis aperiatur. C. 21. DIST. XCVIII. id est, quod hæc diligenter sunt reformanda.

VII. Emendandum quod sola usurpatione vel subreptione præsumitur. C. 22. *Ead. DIST.*

Tom. I.

VIII. Consuetudo, si sit reprehensibilis, vel improbabilis, vel irreligiosa, tollenda est. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI. C. 89. de *Penit. DIST. I. C. 2. De Conf. DIST. III.* idque curâ Sacerdotum & Judicum.

IX. Si Ecclesiis non modicum gravamen inducat, Judicis officio est abolenda. C. 1. de *Consuet.*

X. Contrarias Ecclesiæ Libertati Consuetudines Introducens, introductas Servans, aut servari Curans, excommunicantur. C. 49. de *Sent. Excomm.*

XI. Qui ad excusandas excusationes in peccatis, majorem ex pravâ Consuetudine usurpat delinquendi licentiam, duriùs puniendus est. C. 11. de *Excess. Prælat.*

XII. Sicut non servanda Consuetudo prava, ita nec juramentum, quo quis jurat illam servare. C. 1. de *His, quæ sunt à maj. &c.*

§. IV.

De Tertiâ Consuetudinis Divisione.

SECTIO I.

Quid sit Consuetudo Indifferens, & Quibus Notis dignoscatur.

REGULA I.

Omnis Consuetudo, quæ neque est contra Fidem, nec contra Bonos Mores, indifferens est. Propriis ferè verbis habetur. C. 11. DIST. XII.

REGULA II.

Non aliis Notis dignoscitur Consuetudo indifferens, quàm istis.

I. DIVERsa est pro Locorum diversitate. C. 8. DIST. XI.

II. Nec semper, nec ubique obligat. *Tota ferè* DIST. XII.

III. Obligat tantum pro eorum, quibuscum vivitur, societate. C. 11. DIST. XII.

SECTIO II.

Quid sit faciendum circa Consuetudinem Indifferentem.

REGULA.

Non alia circa hoc præscribit Canon, quàm ista.

I. Loci, in quo sumus, Consuetudini standum est, unde juxta eam Lites judicandæ. C. 8. DIST. XI. & alia *ibid.* C. 11. DIST. XII. & alia *ibid.* C. 2. de *Consuet. in integrâ.*

II. Si sit onerosa, est abolenda. C. 12. DIST. XII.

III. Si Consuetudo Ecclesiæ Inferioris à Superiore Ecclesiâ, cui immediate subest, prohibeatur, non est servanda. C. 13. 14. DIST. XII. C. 15. de *Consecr. DIST. II.*

IV. Generalis Ecclesiarum Consuetudo sequenda est, nisi Privilegium aliquod ab illâ eximat.

Nota, nomine *Privilegii* hîc intelligi posse quamlibet exemptionem ab Ecclesiis, de quibus agitur, approbatam, sive sit scripta, sive non scripta.

V. Romanæ Ecclesiæ Consuetudines cæteris paribus sunt aliis præferendæ. C. 10. DIST. XII. secus verò, si aliæ magis conveniant. C. 2. 3. 11. DIST. XI. C. 1. 2. DIST. XII.

VI. In eligendis Consuetudinibus, non judicandum de iis ex Locis, unde sumuntur, sed potiùs considerandæ sunt in se ipsis, ac ex istis de Locis judicandum. C. 10. DIST. XII. *mox cit.*

Nota circa C. 11. DIST. XI. n. 5. *citatum* omnes ferè Ecclesias Occidentales servare Romanæ Ecclesiæ Consuetudines, quoad illud, circa quod illas servari jubet, nempe Consecranda Mysteria, cæteraque agenda Arcana: nam Missale Romanum, quod Mysteria Consecranda

h

cranda

cranda respicit, & Rituale itidem Romanum, quod cætera Arcana, scilicet Sacramenta, spectat, sunt apud earum plerasque usu recepta.

VII. Cùm in aliquâ Ecclesiâ erigitur novum Beneficium, eidem attribuenda sunt Prærogativæ juxta Consuetudinem Vicinarum Ecclesiarum, quæ, si variæ sint, magis rationabilis aliis præferetur. C. 6. De Consuet.

VIII. Cùm diversæ sunt, præferenda est, quæ à peccato removet ei, quæ peccato exponit. C. 6. in 1. Coll. De Spons. duorum ubi Matrimonium ratum præfertur Matrimonio consummato posteriori non obstante contrariâ Consuetudine.

IX. Consuetudo, cujus omisso scandalum generaret vel disensionem, servanda est, modò id, de quo agitur, non sit ex se malum. C. 1. De Cognatione Spirit. C. 3. De Consang. & Aff.

X. In Decimis solvendis spectanda Consuetudo, & in dubiis ad eam recurrendum. C. 18. 20. 32. De Decim.

XI. In Procuracionibus, Visitationibus, aliisque similibus, attendenda est Consuetudo. C. 14. De Censib. in integ.

SECTIO III.

Quæ sint in Canone Consuetudinis Indifferentis exempla.

REGULA.

Non alia sunt in Canone Consuetudinis Indifferentis exempla, quàm ista.

I. Maxima Missæ & Sacramentorum, Ceremoniarum in Canone relatarum pars, quæ in Tractatibus de Missâ & de Sacramentis colligentur. De his fit mentio. C. 5. Dist. XI.

II. Quòd Jejunium Quadragesimæ incipiat à Quinquagesimâ, sive pro Omnibus, sive pro Clericis tantum. C. 4. 5. 6. Dist. IV.

III. Quòd Sabbato jejunetur, vel non. C. 11. Dist. XII.

IV. Quòd communicetur quotidie, vel certis tantum diebus. *ibid.*

V. Quòd hic, vel ille Ritus in celebrandis Divinis Officiis servetur. C. 13. 14. Dist. XII. C. 31. De Consue. Dist. II.

VI. Quòd Metropolitanus se invicem consecrent. C. 33. CAUS. XXIV. QUÆST. I.

Nota Omnes Consuetudines, quæ solam Disciplinam spectant, hic referri posse, ideòque si quæ hujusmodi inter bonas collocentur, quia ad Fidem vel ad Bonos Mores conferunt, vel aliâ de causâ, huc transferri licere.

VII. Quòd in Donationibus inter vivos, vel mortis causâ, Ecclesiæ factis Solemnitas Juris non servetur. C. 2. De Consuet.

VIII. Quòd Proximior possit intrâ annum & diem repetere possessionem venditam à Propinquo, offerendo Emptori pretium, quod solvit. C. 8. De Restit. in integrum.

IX. Quòd Canonicatum Collatio à solo Capitulo fiat, Episcopo irrequisito. C. 31. De Elect.

X. Quòd Archidiaconus excommunicare, suspendere, absolvere Presbyteros & Priores, Parochiales Ecclesias interdiceret, inquirere, & visitare possit. C. 54. De Elect.

XI. Quòd idem habeat in Monasteriis jurisdictionem. C. 10. De Off. Archid.

XII. Quòd Patriarchæ & Primates jurisdictione gaudeant in Subditos Archiepiscoporum & Episcoporum Patriarchatus vel Primatû. C. 8. CAUS. IX. QUÆST. III. C. 9. De Off. Jud. Ord.

XIII. Quòd Canonici à Capitulo corrigantur. C. 13. De Off. Jud. Ord.

XIV. Quòd Ecclesia Malefactores suos conveniat, vel coram Judice Ecclesiastico, vel coram Seculari. (Hoc non servatur in Galliâ, ubi Ecclesia hac in re est ejusdem conditionis, ac alii Actores.) C. 8. De for. compet.

XV. Quòd Festa à Vesperâ ad Vesperam, vel aliter celebrentur, quòdque Festum Trinitatis in Octavis Pentecostes, vel in Dominica Prima Adventus fiat. C. 2. De feriis.

XVI. Quòd tertiam vel quartam partem habeat Episcopus de his, quæ Ecclesiæ legantur. C. 15. De Testament.

XVII. Quòd Parochus hanc vel illam portionem habeat de relictis Ecclesiæ à Parochianis suis extrâ Parochiam Sepulturam eligentibus. C. 9. De Sepult.

XVIII. Quòd filius Sacerdotis Græci in Sacerdotio legitime genitus, Episcopus eligi non possit. C. 6. De Cler. conjug.

XIX. Quòd Episcopo liceat inquirere, punire, corrigere Subditorum excessus, inconsulto Capitulo. C. 3. De Consuet. in VI.

XX. Quòd Antiquiores Canonici gradatim meliores possint, cùm vacant, per se vel per alios optare Præbendas, nisi vacant in Curiâ Romanâ. C. 4. De Consuet. in VI. hujus usus ratio est in C. 15. De Majorit. & Obed. jubente, ut Prior ordine, potior sit in portione percipiendâ. Nota obiter, quòd Consuetudines exurgentes ex præscriptione Superiorum contra Inferiores, rigorosè examinandæ sint, quotiès emergunt circa illas inter utrosque Controversiæ.

PUNCTUM QUARTUM.

De Consuetudinis Vi.

Quartum de Consuetudine Punctum, illius vim respiciens, in 4. §§. dividetur. In 1. quæretur, A quo habeat vim suam Consuetudo. In 2. Quid possit. In 3. Quid non possit. In 4. An quæ sunt vi malæ Consuetudinis, istâ abrogatâ, abrogentur.

§. I.

Unde oriatur Consuetudinis vis?

REGULA.

Non aliudè haurit Consuetudo vim suam, quàm ex Legislatoris consensu tacito vel expresso, aut ex ipsâ Lege.

Infertur ex. C. 9. & C. 11. De Consuet. in quorum Primo prohibetur Capitulo Parisiensi, ne novas Consuetudines in Ecclesiâ Parisiensi introducat sine consensu Episcopi Parisiensis, qui est illius Ecclesiæ Legislator: In Secundo verò declaratur, valere Consuetudinem legitime præscriptam, id est legitimo tempore servatam, sive conscio sive incscio Legislatore; nam præscribitur, vel incscio Domino, vel eo conscio, sed negligente jus suum, cùm Lex nullibi ad id requirit Domini noticiam.

RATIO: Consuetudo est Lex, ideòque oportet, ut, ab Habente potestatem Legis condendæ quodanmodo proficiatur; hoc autem tribus modis fieri potest, vel enim agitur de Consuetudine, quæ Legem aliquam abroget, vel de aliâ; si de Primâ, requiritur consensus illius, qui Legem tulerat: Si de Secundâ, requiritur consensus illius, cujus est Legem condere in Locis, in quibus stabilitur Consuetudo; hic verò consensus dari potest vel expressè, ut cùm Legislator sciens Consuetudinem stabiliri, illam expressè approbat; vel tacitè, ut cùm Legislator sciens Consuetudinem stabiliri, contra illam non reclamât: vel datus est ab ipsâ Lege, ut cùm incscio alicujus Loci Legislatore, in eo Consuetudo stabilitur, tunc enim Lex consentit, ut, si legitimo tempore servetur, vim Legis habeat. C. 1. De Consuet. in VI. supponit, Consuetudines quòdque introduci ac stabiliri, incscio Legislatore, cùm causam afferens, cur Lex nova non deroget Consuetudinibus contrariis, nisi de illis expressè meminerit, dicat, hoc provenire ex eo quòd Legislator illas plerumque ignoret: hic consensus à Lege datus, differt à consensu, de quo priùs dictum est, in eo quòd sit generalis & cadat in quasvis Consuetudines Legislatori etiam ignotas; ille verò sit particularis, cadatque in Consuetudines determi-